

Dijital Kod Satışlarında KDV ve Muhasebe Uygulamaları: Kupon Teorisi Çerçevesinde Bir Analiz

Berin DİKGÖZ¹

Öz

Bu çalışmanın amacı; dijital kod, e-pin ve sanal kart satışlarında KDV'yi doğuran olayı Kupon Teorisi çerçevesinde incelemek, vergilendirme sorunlarını belirlemek ve TFRS 15 uyumlu bir muhasebe modeli geliştirmektir. Nitel araştırma tasarımına dayanan çalışmada; literatür taraması, AB (2016/1065/EU) ve Türk vergi mevzuatı karşılaştırması ile Gelir İdaresi Başkanlığı özelemlerine yönelik doküman analizi yöntemleri kullanılmıştır. İncelenen özelemler ve mevzuat analizi sonucunda; idarenin çok amaçlı kuponlarda peşin KDV ve hasılat talep etmesinin kanunilik, belirlilik ve ekonomik gerçeklik ilkeleriyle çeliştiği saptanmıştır. Çözüm olarak, TFRS 15 ve Özün Önceliği ilkesiyle uyumlu, sistematik bir karar yapısına dayanan "Üç Aşamalı Muhasebe Modeli" geliştirilmiş; modelin uygulanabilirliği Tekdüzen Hesap Planı çerçevesinde 3 hipotetik senaryo üzerinden örneklendirilerek mevzuat reformu önerileri sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Dijital Kod Satışları, KDV'yi Doğuran Olay, Kupon Teorisi, TFRS 15.

JEL Kodları: H25, M41, O33

VAT and Accounting Applications in Digital Code Sales: An Analysis Within the Framework of Voucher Theory

Abstract

The purpose of this study is to examine the chargeable event for VAT in sales of digital codes, e-pins, and virtual cards within the framework of Voucher Theory, identify taxation issues, and develop a TFRS 15-compliant accounting model. Based on a qualitative research design, the study employs a literature review, a comparative analysis of EU (Directive 2016/1065/EU) and Turkish tax legislation, and document analysis of tax rulings (özelemler) issued by the Turkish Revenue Administration. As a result of the analyzed tax rulings and legislative review, it was determined that the administration's demand for upfront VAT and revenue recognition on multi-purpose vouchers (MPVs) contradicts the principles of legality, certainty, and economic reality. As a solution, a "Three-Stage Accounting Model" based on a systematic decision framework aligned with TFRS 15 and the Substance over Form principle was developed; the practical applicability of the model was illustrated through three hypothetical scenarios within the framework of the Uniform Chart of Accounts, and recommendations for legislative reform were presented.

Keywords: Digital Code Sales, Taxable Event in VAT, Voucher Theory, IFRS 15.

JEL Codes: H25, M41, O33

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Milas Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümü, berndikgoz@mu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-0603-9737

Extended Summary

The rapid transformation of information technologies in the 21st century has radically altered the architecture of global trade, shifting traditional commercial concepts toward digital networks. The expansion of e-commerce platforms has drastically increased the transaction volume of digital assets—such as in-game currencies (e-pins), streaming platform subscriptions, software license keys, and digital wallet codes. However, the commercial velocity and conceptual ambiguity of these digital assets have heavily outpaced the adaptation speed of traditional tax laws and standard accounting frameworks. In the Turkish tax system, the legal qualification of digital codes remains highly problematic. The Revenue Administration (GİB) generally treats all digital code sales uniformly as either performance of services or transfer of intangible rights, subjecting them directly to the standard 20% VAT rate at the initial point of sale. This dogmatic approach severely contradicts economic realities, neglecting the actual consumption timing, the ultimate product tax rates, and the inventory risks held by intermediaries.

To eliminate these practical bottlenecks, this study employs a qualitative, analytical approach combining literature critique, legislative analysis, tax ruling review, and conceptual accounting model design under the international Voucher Theory. Inspired by EU Council Directive 2016/1065, the theory splits instruments into Single-Purpose Vouchers (SPV) and Multi-Purpose Vouchers (MPV). Key variables evaluated in this analytical setup include SPV/MPV criteria, the exact timing of the taxable event under VAT Law No. 3065 (Art. 10), tax base determination rules, performance obligations under IFRS 15, principal versus agent considerations, and the tax agent responsibilities under Reverse Charge VAT mechanisms. Drawing from the fundamental accounting principle of Substance Over Form and the five-step revenue model of IFRS 15, a novel framework titled the "Three-Stage SPV/MPV Accounting Model (Inventory/Escrow → Advance → Revenue)" is constructed and simulated through three distinct commercial scenarios using the Turkish Uniform Chart of Accounts.

The study identifies four major systemic deficiencies in current Turkish tax practices: conceptual arbitrariness, tax rate distortion (rate drift), severe cash flow blockers for digital intermediaries, and financial reporting misalignments. Demanding a blanket 20% VAT rate at the initial sale of an MPV that could ultimately be redeemed for tax-exempt items (e.g., zero-rated e-books or reduced-rate educational software) completely neutralizes legally enacted statutory tax incentives. Furthermore, forcing domestic intermediaries to pay upfront VAT via Reverse Charge mechanisms (KDV2) for imported multi-purpose codes creates an unjustified financial burden on low-margin technology vendors.

The developed "Three-Stage Accounting Model" successfully bridges the gap between strict statutory invoicing rules under Tax Procedural Law No. 213 and financial reporting integrity under TFRS 15. The model demonstrates that for SPVs, upfront revenue and VAT recognition are conceptually justified as the underlying service and tax rate are

predetermined. Conversely, for MPVs, transactions are temporarily routed through escrow and deferred liability accounts (Account 340 / 380) to accommodate administrative invoice pressure while deferring income. Revenue and Cost of Goods Sold are strictly recognized only when verified digital platform logs confirm the actual redemption event. For marketplace models operating as agents, the tax base is strictly confined to commission income rather than gross transaction value. Consequently, immediate statutory reforms are required to formally incorporate SPV/MPV definitions into Turkish VAT Law No. 3065, align local administrative tax rulings with international standards, and protect the financial competitiveness of the domestic digital business ecosystem.

1. Giriş

21. yüzyılda bilişim teknolojilerinde yaşanan hızlı dönüşüm, küresel ticaretin yapısını kökten değiştirmiş ve "dijital ekonomi" kavramını iş dünyasının merkezine taşımıştır (OECD, 2015; Aslam & Shah, 2021; Akkaya & Gerçek, 2019; Bilgiç Ulun, 2021). Özellikle elektronik ticaret platformlarının çeşitlenmesi, fiziksel ürün teslimine dayalı geleneksel ticaret modellerinin yanı sıra tamamen dijital ortamda üretilen, tüketilen ve transfer edilen varlıkların hacmini de katlayarak artırmıştır (Westberg, 2002; Bişgin ve Çelik, 2024). Günümüzde oyun içi paralar (e-pin), dijital yayın platformu (Netflix, Spotify vb.) üyelik kodları, yazılım lisans şifreleri ve dijital cüzdan kartları milyarlarca dolarlık bir pazar payına ulaşmış durumdadır (OECD, 2015; OECD, 2020; Mert ve Bayar, 2020). Ancak bu dijital varlıkların ticaret hızı ve hacmi, mevcut vergi hukuku normlarının ve geleneksel muhasebe standartlarının gelişim hızını geride bırakmıştır (Lamensch, 2012; McLure, 2003; Jones & Basu, 2002; Budak, 2017). Dijital ekonominin sunduğu bu yeni finansal araçlar, geleneksel Türk vergi mevzuatının tipik işlem odaklı yapısı karşısında yapısal uyum sorunları yaratmaya devam etmektedir (Şenyüz, 2021; Özcan, 2016; Yıldız ve Günay, 2018). Nitekim ulusal yazında dijitalleşmenin yarattığı mali zorluklar çoğunlukla doğrudan vergiler ve Dijital Hizmet Vergisi ekseninde tartışılmış (Ergin, 2020; Karabulut, 2020; Yoruldu, 2023; Yıldız, 2024); dijital iş modellerinin çok taraflı yapısının vergilendirme ilkelerine etkileri incelenmiştir (Oğuz ve Yıldız, 2023; Sezen ve Kutbay, 2024). Ancak dijital kod, e-pin ve sanal kuponların dolaylı vergilendirme rejimi ile hasılat muhasebesi boyutundaki uyumsuzlukları henüz literatürde yeterince derinlemesine ele alınmamıştır. Dijital kod, şifre ve kart satışlarının hukuki ve mali niteliğinin belirlenmesindeki belirsizlik; uluslararası literatürde ve Türk vergi sisteminde en çok tartışılan alanlardan birini oluşturmaktadır. Nitekim vergi hukukunda teslimin mahiyeti üzerindeki nitelendirme farklılıkları; Katma Değer Vergisi (KDV) yönünden vergiyi doğuran olayın gerçekleştiği anı, uygulanacak vergi oranını ve matrahın tespitini doğrudan etkileyerek ciddi uygulama karmaşalarına yol açmaktadır. Son dönem muhasebe ve finans yazınında da sıklıkla vurgulandığı üzere, söz konusu belirsizlikler özellikle dijital platform araçlarının vergilendirilmesinde mükellefler ile idare arasında görüş ayrılıklarına neden olmaktadır (Özbalcı, 2019; Bozkurt ve Bozkurt, 2020; Ortakarpuz, 2022).

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın konuya ilişkin ihdas ettiği özelemler incelendiğinde; dijital kod satışlarının genel olarak 'gayrimaddi hak teslimi' veya 'hizmet ifası' kapsamında değerlendirildiği ve satışın gerçekleştiği an itibarıyla genel KDV oranına (%20) tabi tutulduğu görülmektedir. Ancak bu yaklaşım; kodun temsil ettiği nihai mal veya hizmetin tabi olduğu vergi oranını, verginin konusunu oluşturan esas tüketimin gerçekleştiği anı ve aracı kurumların üstlendiği stok ile finansman yükünü göz ardı etmesi bakımından vergilendirmede ekonomik gerçeklik ilkesiyle çelişmektedir (Varnalı, 2023; Bayramoğlu ve Sağıroğlu, 2025).

Uluslararası vergi hukukunda ve özellikle Avrupa Birliği KDV mevzuatında bu karmaşayı gidermek adına "Kupon Teorisi" geliştirilmiştir (Avrupa Birliği Konseyi, 2016;

Lamensch, 2012; Kara ve Öz, 2016). Bu teori, dijital kod ve kartları "tek amaçlı" ve "çok amaçlı" olarak ikiye ayırmakta; vergilendirmeyi kodun satıldığı an ile fiilen kullanıldığı an arasındaki fonksiyonel farka dayandırmaktadır. Türkiye’de ise mevzuat düzeyinde kupon teorisinin getirdiği bu esnek ayırım henüz tam anlamıyla karşılık bulmamıştır. Bu durum, hem sektörel bazda çifte vergilendirme riskleri doğurmakta (McLure, 2003; Hellerstein, 2014; James, 2015) hem de muhasebe uygulamalarında standardizasyon sorunlarına yol açmaktadır (Demirkol, 2018; Artar ve Kıymetli Şen, 2020; Usul, 2024; Biçer, 2021).

Bu çalışmanın temel amacı, dijital kod, şifre ve kart satışlarında KDV’yi doğuran olayı Kupon Teorisi çerçevesinde incelemek, Türk vergi sistemi ile finansal raporlama uygulamaları (TFRS 15) açısından yaşanan uyumsuzlukları ortaya koymak ve uygulamaya yönelik bütünsel bir muhasebe modeli geliştirmektir. Bu temel amaç doğrultusunda, çalışma kapsamında aşağıdaki üç araştırma sorusuna yanıt aranmaktadır:

- AS1: AB Kupon Direktifi (2016/1065/EU) kapsamında tanımlanan Tek Amaçlı (SPV) ve Çok Amaçlı (MPV) kupon ayırımının, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu (Md. 1, 4, 10) ve GİB uygulamaları karşısındaki hukuki ve vergisel sonuçları nelerdir?
- AS2: GİB’in dijital kod satışlarındaki peşin KDV/faturalama yaklaşımı ile TFRS 15 kapsamında hasılatın finansal tablolara yansıtılma ilkeleri (kontrolün devri ve performans yükümlülüğü) arasında ne tür uyumsuzluklar bulunmaktadır?
- AS3: Hem mevcut Türk vergi mevzuatının şekli faturalama zorunluluklarını karşılayan hem de TFRS 15 uyarınca gerçeğe uygun finansal sunumu sağlayan çok katmanlı bir muhasebe kayıt modeli nasıl kurgulanabilir?

Belirlenen araştırma soruları ekseninde çalışmada; öncelikle dijital kodların hukuki niteliği ve uluslararası normatif altyapı ele alınmakta; ardından GİB’in özeldelerindeki yerleşik yaklaşımı eleştirel bir doküman analiziyle incelenmektedir. Son bölümde ise aracı kurumlar ve ana sağlayıcılar düzeyinde, işlemin türüne (SPV/MPV ve asil/vekil) göre uygulanabilecek muhasebe kayıt modelleri kurgulanarak literatüre ve uygulamaya somut çözüm önerileri sunulmaktadır.

2. Kavramsal Çerçeve ve Literatür Taraması

Dijitalleşme, nesnelerin ve hizmetlerin fiziksel formlarından sıyrılarak birer veri koduna dönüşmesine yol açmıştır (OECD, 2015). Bu dönüşümün muhasebe ve vergi hukuku alanındaki en radikal yansıması ise dijital kodlar, şifreler ve sanal kartlar (e-pin, cüzdan kodları, abonelik aktivasyon anahtarları) üzerinde somutlaşmaktadır (Bişgin ve Çelik, 2024). Geleneksel muhasebe teorisi, gerçekleşme ilkesi ve hasılatın tanınması süreçlerini büyük ölçüde mülkiyet risklerinin devri veya somut bir hizmetin tamamlanması şartına bağlamaktadır. Ancak dijital kodlar, satın alındıkları an ile tüketildikleri an arasında zamansal ve mekânsal bir kopukluk barındırmaktadır (Jones ve Basu, 2002). Bu soyut süreci ve doğurduğu mali hakları açıklamak amacıyla uluslararası vergi ve muhasebe yazınında "Kupon Teorisi" (Voucher Theory) geliştirilmiştir (Lamensch, 2012; Kara ve

Öz, 2016).

2.1. Kavramsal Çerçeve: Kupon Teorisi ve Normatif Sınıflandırma

Kupon Teorisi, özü itibarıyla, bir mal veya hizmetin kendisi ile o mal veya hizmete erişim hakkı sağlayan "temsili araç" arasındaki hukuki ve ekonomik ayrımı incelemektedir (Westberg, 2002; Lamensch, 2012). Teoriye göre kupon; sahibine belirli bir mal veya hizmeti teslim alma ya da belirli tedarikçilerden indirimli/ücretsiz faydalanma hakkı veren, üzerinde bir nominal değer barındıran veya barındırmayan soyut bir taahhüt senedir (Avrupa Birliği Konseyi, 2016).

Dijital ekonomide bu yaklaşım, dijital kodların basit birer "ticari mal" olmadıklarını, aksine gelecekte ifa edilecek bir edimin "ön ödeme aracı" veya "hak temsilcisi" olduklarını savunmaktadır (McLure, 2003; Varnalı, 2023). Dolayısıyla teori; vergilendirme ve muhasebeleştirme süreçlerinin kodun basıldığı veya el değiştirdiği ana göre değil, o kodun üstlendiği ekonomik fonksiyona göre şekillenmesi gerektiğini ileri sürmektedir (Lamensch, 2012). Kupon teorisinin kurumsal bir kimlik kazanması ve küresel vergi sistemlerine entegre olması, Avrupa Birliği'nin 27 Haziran 2016 tarihli ve 2016/1065/EU sayılı Konsey Direktifi (Kupon Direktifi) ile normatif bir çerçeveye kavuşmuştur (Avrupa Birliği Konseyi, 2016; Amand, 2017). Söz konusu direktif (Directive 2006/112/EC md. 30a ve 30b), kupon rejimini iki temel sınıflandırma üzerine oturtturarak küresel standartlara yön vermiştir (CJEU, 2024):

- **Tek Amaçlı Kuponlar (Single-Purpose Vouchers - SPV):** Bir kuponun veya dijital kodun ihraç edildiği (ilk satıldığı) esnada, o kod karşılığında teslim edilecek malın veya sunulacak hizmetin tabi olduğu KDV oranının ve bu teslimin gerçekleşeceği yerin (vergilendirme yetkisine sahip ülkenin) kesin olarak bilindiği durumlar SPV olarak tanımlanmaktadır (Directive 2016/1065/EU, Art. 30a/1). Örneğin; sadece Türkiye'deki kullanıcılara açık olan ve yalnızca belirli bir video akış platformunun (Netflix vb.) 1 aylık standart aboneliğini aktive eden bir şifre SPV niteliğindedir. Çünkü bu şifre satıldığı an, karşılığında verilecek hizmet bellidir (%20 KDV'ye tabi abonelik) ve vergilendirme ülkesi Türkiye'dir. Direktif'in 30b(1) maddesine göre SPV satışlarında KDV'yi doğuran olay, kodun ilk ihraç edildiği veya el değiştirdiği an meydana gelmektedir. Kodun distribütörden aracıya, aracıdan nihai tüketiciye geçişindeki her transfer, arkadaki nihai hizmetin fiili teslimi hükmünde sayılmaktadır (CJEU, 2024).
- **Çok Amaçlı Kuponlar (Multi-Purpose Vouchers - MPV):** Tek amaçlı kupon tanımına girmeyen, yani ihraç edildiği an itibarıyla nihai teslimin KDV oranının, mal/hizmet türünün veya teslim yerinin henüz kesin olarak belirlenemediği tüm dijital kod ve kartlar MPV kabul edilmektedir (Directive 2016/1065/EU, Art. 30a/2). Dijital oyun platformlarının genel cüzdan kodları (Steam cüzdan kodu, PlayStation Network kodu vb.) veya e-ticaret sitelerinin her kategoride geçerli hediye kartları MPV'nin en tipik örnekleridir. Bir tüketici 500 TL'lik bir cüzdan kodu aldığında, bu bakiye ile indirimli KDV oranına (%10) tabi bir eğitim içeriği de satın alabilmekte, genel orana (%20) tabi

bir video oyunu da edinebilmektedir. Direktif'in 30b(2) maddesi uyarınca çok amaçlı kuponlar, harcanana kadar bir mal veya hizmet teslimi değil, platform içi geçerliliği olan bir "ödeme aracı" niteliğindedir. Bu nedenle MPV'lerin ilk ihraç anında ve araçlar arasındaki transferlerinde KDV doğmamaktadır. KDV'yi doğuran olay ve hasılatın gerçekleşmesi, ancak nihai tüketicinin kodu platformda aktive edip belirli bir mal veya hizmeti fiilen satın aldığı an vuku bulmaktadır (Lamensch, 2012; Amand, 2017; CJEU, 2024).

2.2. Literatür Taraması ve Akademik Tartışmalar

Dijital varlıkların, e-pin ve sanal kartların vergilendirilmesi ile finansal tablolara yansıtılmasına ilişkin yazın incelendiğinde; başlangıçta idari özeldgelerin lafzi yorumlanması ve genel vergi teorisi tartışmalarıyla şekillenen sürecin, günümüzde muhasebe standartları ve sözleşmesel kontrol mekanizmaları ekseninde üç ana eksenle derinleştiği görülmektedir:

- KDV Kanunu Madde 10, Belirlilik İlkesi ve İdari Yaklaşım: Kupon düzenlemelerine ilişkin ilk önerileri değerlendiren Lamensch (2012) ile direktif sonrası doktrini inceleyen Amand (2017) ve Terra ve Kajus (2020); çok amaçlı kuponlarda vergi oranı ve teslim yeri bilinmeden peşin KDV tahsil edilmesinin verginin yansıtılabilirliği ve tarafsızlık ilkelerine aykırılık teşkil ettiğini vurgulamıştır. Rendahl (2016) ve CJEU (2024; C-68/23 kararı), teslim anı ile harcama anının ayrıştırılmasının aracı kurumların KDV matrahı açısından zorunlu olduğunu ortaya koymuştur. Türk vergi hukuku doktrininde de (Şenyüz, 2021; Bilgiç Ulun, 2021), 3065 sayılı KDVK'nın 10. maddesindeki teslim şartının MPV niteliğindeki cüzdan kodlarında ilk satış anında gerçekleşmediği; konusu, ifa yeri ve oranı belirsiz bir işlem üzerinden peşin KDV talep edilmesinin belirlilik ve yasallık ilkeleriyle çeliştiği ifade edilmektedir. Ayrıca GİB özeldgelerinde benimsenen peşin faturalama yaklaşımının, düşük kâr marjıyla çalışan aracı bilişim firmaları üzerinde sürdürülemez bir nakit ve finansman bloke baskısı yarattığı düşünülmektedir (Budak, 2017; Özcan, 2016; Akkaya ve Gerçek, 2019). Sınır ötesi işlemlerde uygulanan katı vergi sorumluluğu kuralları da aracı işletmeler üzerinde ciddi operasyonel uyum maliyetleri oluşturmaktadır (Bussy ve Tassi, 2025).
- TFRS/IFRS 15 Hasılat Standardı Uyumu ve İfa Yükümlülükleri: Finansal raporlama boyutunda dijital varlıkların takibi, kontrolün devri ve ifa yükümlülüklerinin zamanlaması çerçevesinde ele alınmaktadır (IASB, 2016; KGK, 2018). OECD (2020) ile Picker vd. (2019); IFRS 15 (B20–B27) hükümleri uyarınca ön ödemeli dijital hakların satışında henüz asıl edim ifa edilmediğinden, tahsil edilen tutarların doğrudan hasılat olarak değil, bir sözleşme yükümlülüğü olarak bilançoda pasifleştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda Demirkol (2018) ve Biçer (2021); edim riski devam ettiği sürece tahsilatın doğrudan gelir yazılamayacağını, TFRS 15 gereğince ifa gerçekleşene kadar "340 Alınan Sipariş Avansları" veya "380 Gelecek Aylara Ait Gelirler" hesaplarında izlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

- Özün Önceliği İlkesi, Hesap Seçimi ve Asil/Vekil Rolü: Dijital dağıtım zincirlerinde platformların sözleşmesel konumu, hasılatın brüt satış bedeli üzerinden mi yoksa net komisyon tutarı üzerinden mi muhasebeleştirileceğini tayin eden temel kriterdir (IASB, 2016; Bussy ve Tassi, 2025). Muhasebe uygulamalarında Artar ve Kıymetli Şen (2020) ile Usul (2024); aracı platformların kodları toptan alıp veri tabanlarında şifrelenmiş olarak saklamasını dijital stok yönetimi sayarak "153 Ticari Mallar" hesabında izlenmesini savunmaktadır. Buna karşılık Türk vergi hukuku ve muhasebe doktrininde bu araçların fiziki emtia mı yoksa gayrimaddi bir talep hakkı mı olduğu temel ayrım noktasını oluşturmaktadır (Karasu, 2012; Yıldız ve Günay, 2018). Aracının nihai ifa riskini taşımadığı ve mal/hizmet üzerinde doğrudan kontrol sahibi olmadığı MPV yapılarında peşin olarak brüt hasılat kaydı yapılması, finansal tabloların gerçeğe uygun sunumunu ve dönemsellik ilkesini zedelemektedir (Demirkol, 2018; Usul, 2024).

Aşağıdaki karşılaştırma tablosu, ulusal ve uluslararası literatürün odaklandığı boyutları ve bu çalışmanın literatürdeki yerini özetlemektedir.

Tablo 1

Dijital Varlıkların Vergilendirilmesi ve Muhasebesine İlişkin Literatür Sentez Matrisi.

Yazar / Çalışma	Odak Alanı	SPV/MPV	KDV Doğuran Olay	TFRS 15	Asil/Vekil	Muhasebe Modeli
Lamensch (2012); Rendahl (2016)	Uluslararası KDV Teorisi	✓	✓ <i>İtfa Anı</i>	✗	✓	✗
Amand (2017); Terra & Kajus (2020)	AB Direktifi (2016/1065)	✓	✓ <i>Normatif</i>	✗	✓	✗
Picker vd. (2019); IASB (2016)	Finansal Raporlama (IFRS 15)	✓	✗	✓ <i>Sözleşme</i>	✓	✓ <i>Kavramsal</i>
Şenyüz (2021); Budak (2017)	Türk Vergi Hukuku / KDVK	✓	✓ (<i>KDVK m.10</i>)	✗	✗	✗
Artar & Şen (2020); Usul (2024)	VUK & Uygulama	✗	✓	(✓)	✗	✓ <i>(153 Hesabı)</i>
Demirkol (2018); Biçer (2021)	TFRS Uyumu & Avans	✓	✓	✓	(✓)	✓ <i>(340/380 Hesapları)</i>
Bu Çalışma	Bütünleşik Model	✓	✓	✓	✓	✓ <i>(Üç Aşamalı SPV/MPV)</i>

Mevcut yazın incelendiğinde; teorik çalışmaların ağırlıklı olarak AB KDV direktifleri ve itfa kurgusuna (Amand, 2017; Terra ve Kajus, 2020) ya da IFRS 15 kapsamındaki kavramsal sözleşme yükümlülüklerine (Picker vd., 2019) odaklandığı; uygulamaya dönük çalışmaların ise konuyu ya sadece VUK ve KDV'nin şekli fatura kuralları (Şenyüz, 2021; Özcan, 2016) ya da geleneksel stok mantığı (Artar ve Kıymetli

Şen, 2020) çerçevesinde tartıştığı görülmektedir.

İdarenin peşin faturalama ve KDV talepleri ile TFRS 15'in kontrol ve asil/vekil ilkelerini uzlaştıran, SPV ve MPV ayırımına dayalı somut ve uygulanabilir bir Tekdüzen Hesap Planı kayıt kurgusunun eksikliği açıkça hissedilmektedir. Bu çalışmanın özgün katkısı; söz konusu uyuşmazlığı aşmak üzere geliştirdiği "Üç Aşamalı SPV/MPV Muhasebe Modeli (Stok → Emanet → Avans → Hasılat)" ile hem Türk vergi mevzuatının fatura takvimini karşılayan hem de finansal tabloların gerçeğe uygun sunumunu koruyan sistematik ve pratik muhasebe çözümleri sunmasıdır.

3. Yöntem

Bu çalışma; dijital kod, şifre ve sanal kart satışlarının vergilendirilmesi ile hasılatın muhasebeleştirilmesi süreçlerini bütüncül bir yaklaşımla inceleyen nitel ve kavramsal bir araştırmadır. Araştırma tasarımı; normatif mevzuat incelemesi, doküman/özelge analizi ve kavramsal muhasebe modellemesi yöntemlerinin entegrasyonuna dayanmaktadır. Çalışmanın kavramsal ve hukuki çerçevesi oluşturulurken ulusal ve uluslararası yazın taranmış; 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği hükümleri ile Avrupa Birliği'nin 2016/1065/EU sayılı Konsey Direktifi karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. İdari uygulamanın dinamiklerini belirlemek amacıyla Gelir İdaresi Başkanlığı'nın (GİB) açık erişim sisteminde yayımlanan ve 2019–2026 döneminde doğrudan dijital kod, e-pin, oyun içi harcama birimleri ile abonelik şifrelerine ilişkin verilmiş temsil kabiliyeti yüksek emsal özelgeler doküman analizine tabi tutulmuştur. Özelgeler; işlemin konusu, kodun niteliği, KDV'yi doğuran olay, uygulanan oran, asil/vekil ayrımı ve SPV/MPV sınıflandırması kriterleri ekseninde incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 2'de yapılandırılmıştır.

Çalışmanın finansal raporlama ve hasılat boyutunda ise TFRS 15 "Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat" standardının 5 aşamalı hasılat modeli, kontrolün devri, performans yükümlülüğünün yerine getirilme zamanı, asil/vekil ayrımı ve kullanılmayan kupon hakları ilkeleri analitik değişkenler olarak modellenmiştir. Muhasebenin "Özün Önceliği" kavramı esas alınarak geliştirilen "Üç Aşamalı SPV/MPV Muhasebe Modeli"nin işleyişi, Tekdüzen Hesap Planı çerçevesinde kurgulanan 3 farklı ticari senaryo üzerinden örneklendirilmiştir.

Tablo 2

İncelenen Örnek GİB Özelgelerinin Analiz Matrisi.

Özelge Bilgisi	İşlem & Kod Niteliği	GİB Hukuki Niteliği	KDV Doğuşu & Oran	İdari Yorum & Kupon Sınıfı
19.06.2020 84974990-130- E.162143 (Ankara VDB)	Online Oyun Parası/Puanı (Kullanıcıdan Alınıp Satılan)	KDVK Md. 1/1 Ticari Teslim / Hizmet	Satış Fatura Anı (Genel Oran)	Tüm Ciro Matrah MPV
17.06.2022 38418978-125- 281844	Oyun Parası Tedariki (Vergi Mükellefi)	GVK Md. 37 / 82 Ticari / Arızı	Gider Pusulası ile Tevsik (GVK 94 Stopajı)	Stok Maliyeti Tevsiki 153 Hesap Envanter

(Ankara VDB)	Olmayan Bireylerden)	Kazanç	Yok)	Alımı	
14.07.2022 E-64597866-130-42851 (Büyük Mükellefler VDB)	Dijital Yayın Aboneliği (1 Aylık Platform Kodu)	KDVK Md. 4 Hizmet İfası	Fatura Düzenlenmesi (%20 Genel Oran)	Distribütör SPV (Uyumlu)	Satışı
28.08.2024 E-45404237-130-210529 (Bursa Defterdarlığı)	Dijital Oyun Eşyası İthalatı ve Satışı	KDVK Md. 4 Hizmet / Md. 9 Sorumluluk	İthalde 2 No.lu KDV + Yurtiçi KDV	Tersine Şarj & Peşin KDV MPV / İthalat Modeli	
03.03.2026 E-84974990-130-136252 (Ankara Defterdarlığı)	Oyun İçi Hizmet / Sınır Ötesi Platform Harcamaları	KDVK Md. 11/1-a & 12/2 Hizmet İhracı Kapsamı	Tüketim Yeri Belirsizse KDV (İstisna Reddi / Genel Oran)	Sınır Ötesi Çıkmazı MPV / Küresel Harcama	Tüketim

4. Türk Vergi Mevzuatı ve Finansal Raporlama Standartları Açısından Dijital Kodlar

Dijital kod, şifre ve kart satışlarının vergi hukuku ve muhasebe standartları karşısındaki durumu; 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun şekli hükümleri ile TFRS 15 "Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat" standardının ekonomik öz ilkeleri arasında yapısal bir gerilim barındırmaktadır. Geleneksel vergi hukuku normları vergilemeyi büyük ölçüde fiziksel bir teslim veya somut bir edimin tamamlanması esasına dayandırmaktadır. Buna karşılık dijital kodların soyut, gelecekteki bir edimi temsil eden ve sınır ötesi el değiştirebilen yapısı mevcut mevzuat kalıplarının sınırlarını zorlamaktadır (Bozkurt ve Bozkurt, 2020). Bu bölümde, söz konusu uyumsuzluklar "Vergisel Analiz" ve "Finansal Raporlama Analizi" olmak üzere iki ayrı analitik düzeyde ele alınmaktadır.

4.1. Vergisel Analiz Düzeyi: Hukuki Nitelik, KDV'yi Doğuran Olay ve Matrah

Türk vergi uygulamasında bir işlemin vergilendirilme esaslarını ve fatura düzenini belirleyen temel unsur, o işlemin mevzuat hükümlerine göre hukuki nitelendirilmesidir (Artar ve Kıymetli Şen, 2020). Gelir İdaresi Başkanlığı'nın yerleşik özelge uygulamaları ile Kupon Teorisi'nin normatif ilkeleri arasında üç temel vergisel uyumsuzluk öne çıkmaktadır:

- Hukuki Niteliğin Teşhisi: GİB, ihdas ettiği özelgelerde dijital kodları çoğunlukla 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu md. 70 kapsamında "gayrimaddi hak devri" veya 3065 sayılı KDVK md. 4 kapsamında "hizmet ifası" olarak nitelendirmektedir. Buna karşılık toptan kod ticareti yapan distribütörler ve e-pin platformları açısından kodlar, veri tabanlarında stoklanan, envanteri tutulan ve üzerinde tasarruf hakkı devredilen "ticari emtia" (VUK md. 274) hükmündedir (Usul, 2024). Ancak Kupon Teorisi açısından kodun kendisi nihai bir tüketim maddesi olmayıp, arkasındaki edime ulaşmayı sağlayan "temsili bir araçtır" (Avrupa Birliği Konseyi, 2016). Öte yandan dijital oyun paralarının

ve kodların vergi mükellefi olmayan bireysel oyuncuların temin edilmesi süreçlerinde idare; söz konusu işlemlerin esnaf muaflığı kapsamında olmadığını, GVK md. 94 uyarınca gelir vergisi tevkiyatı yapılmaksızın gider pusulası ile tevsiik edilmesi gerektiğini belirterek (Ankara VDB, 17.06.2022, 38418978-125-281844), bu varlıkların işletme stoklarına (153 hesap) intikalindeki şekli belge düzenini netleştirmiştir.

- KDV'yi Doğuran Olayın Zamanı (KDVK Md. 10): 3065 sayılı Kanun'un 10/a maddesi vergiyi doğuran olayı malın teslimi veya hizmetin yapılması anına bağlamaktadır. GİB, kodun türüne (SPV/MPV) bakılmaksızın satış veya fatura anında KDV'nin doğduğunu kabul etmektedir. Oysa Çok Amaçlı Kuponlarda (MPV), tüketici kodu platformda aktive edip harcayana kadar henüz konusu, kapsamı ve vergi oranı belli bir hizmet bulunmamaktadır. Konusu belirsiz bir işlemde ilk satışta KDV talep edilmesi, KDVK md. 1'deki "verginin konusu" ilkesini zedelemekte ve işletmeler üzerinde haksız bir finansman yükü yaratmaktadır (Akdoğan ve Yavuz, 2022).
- Vergi Oranı Bozulması: Türkiye'de genel KDV oranı %20 iken, eğitim hizmetlerinde %10 oran uygulanmaktadır (Resmî Gazete, 2023). 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 13/n maddesi ve 25 Seri No.lu KDV Genel Uygulama Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ hükümleri gereğince KDV istisnası yalnızca basılı kitap ve süreli yayınları kapsamakta; e-kitap teslimleri bu istisnanın kapsamına dahil olmayıp genel oranda (%20) KDV'ye tabidir. GİB'in çok amaçlı kupon (MPV) satışlarında ilk aşamada genel oranda (%20) KDV uygulaması, teorik olarak eşitlik sağlasa da; aracı aşama ile nihai tüketim anı arasındaki olası özel oranlı ürün (örneğin %10 oranına tabi eğitim içerikleri) geçişlerinde uyumsuzluklar doğurabilmektedir. Özellikle dijital kodlar üzerinden erişilen ve basılı eşdeğerlerinden farklı olarak KDV istisnasından yararlanamayan e-kitap teslimleri ile diğer dijital içeriklerin vergilendirilmesinde, ilk aşamada kesilen peşin KDV yükü ile nihai teslimin vergi yükünün harmonize edilmesi büyük önem taşımaktadır.

4.2. Finansal Raporlama Analizi Düzeyi: TFRS 15 Kontrol İlkesi ve Asil/Vekil Ayrımı

Finansal raporlama açısından hasılatın tanınması, faturanın düzenlenmesine veya nakit tahsilatına değil; taahhüt edilen mal veya hizmetin kontrolünün müşteriye devredilmesine ve performans yükümlülüğünün yerine getirilmesine bağlıdır (TFRS 15, Paragraf 31-38; KGK, 2018). Dijital kod işlemlerinde finansal tabloların gerçeğe uygun sunumu iki temel kritere göre belirlenmektedir:

Asil ve Vekil Değerlendirmesi: IASB (2016) rehberi ve TFRS 15 (B34-B38) uyarınca bir aracı işletme; kodun nihai ifasından birincil derecede sorumlu değilse, satılmama (envanter) riski taşııyorsa ve satış fiyatını belirleme serbestisi yoksa "Vekil" konumundadır. Vekil konumundaki işletmeler tahsil edilen brüt tutarı değil, yalnızca hak ettikleri "net komisyon gelirini" hasılat (Hesap 600) olarak kaydedebilirler. GİB'in sözleşme koşullarını dikkate almadan brüt bedel üzerinden KDV ve hasılat baskısı kurması

finansal tabloları yapay olarak şişirmektedir.

Performans Yükümlülüğünün İfası ve Hasılatın Ertelenmesi: SPV’de edim ve vergi oranı önceden belirli olduğundan hasılat teslim anında tanınabilir. MPV aracı kurum veya ana sağlayıcı edim riskini taşımaya devam ediyorsa, kod harcanana kadar tahsil edilen bedel bir hasılat değil, ertelenmiş bir borç / sözleşme yükümlülüğüdür. Bu nedenle bedelin TFRS 15 gereğince "340 Alınan Sipariş Avansları" veya "380 Gelecek Aylara Ait Gelirler" hesaplarında emanet olarak izlenmesi gerekmektedir (Demirkol, 2018; Biçer, 2021).

4.3. Sınır Ötesi İşlemler, İthalat ve 2 Nolu KDV Sorumluluğu

Yurt dışı menşeli dijital kodların (Steam, Play Station, Riot Games vb.) Türkiye'deki aracı firmalar tarafından ithal edilmesi, 3065 sayılı KDVK md. 9 kapsamında "Vergi Sorumlusu" sıfatıyla 2 Nolu KDV Beyannamesi uygulamasını zorunlu kılmaktadır (Ortakarpuz, 2022). Aracı firma, yurt dışından KDV'siz temin ettiği kodlar için %20 KDV hesaplayıp vergi dairesine nakden ödemek zorundadır. Özellikle stokta bekleyen ve henüz son kullanıcıya satılmayan çok amaçlı kodlar için peşin vergi sorumluluğunun yerine getirilmesi, düşük kâr marjlarıyla çalışan yerli bilişim girişimleri üzerinde ciddi bir nakit akışı ve finansman tikanıklığı yaratmaktadır. Nitekim GİB, yurt dışı platformlardan temin edilen dijital ürün ve oyun içi eşyaların ithalatında yerli aracı firmaların 3065 sayılı Kanun md. 9 kapsamında 2 No.lu KDV ile sorumlu sıfatıyla peşin vergi ödemek zorunda olduğunu, yurt içi perakende satışta ise satış bedeli üzerinden ayrıca KDV hesaplanacağını açıkça ifade etmektedir (Bursa Defterdarlığı, 28.08.2024, E-45404237-130-210529). Benzer şekilde, sınır ötesi çevrim içi oyun platformlarında dijital harcama birimleri üzerinden sunulan hizmetlerde idare; yurt içi ve yurt dışı faydalanma ayrımının teknik olarak netleştirilemediği hallerde hizmet ihracı istisnasını kabul etmeyerek genel hükümlere göre peşin KDV aranacağını belirtmektedir (Ankara Defterdarlığı, 03.03.2026, E-84974990-130-136252). Bu durum, MPV niteliğindeki dijital araçların sınır ötesi dolaşımında tüketim yeri ilkesinin idari düzeyde uygulanmasında yaşanan yapısal tikanıklığı teyit etmektedir.

Aşağıdaki karşılaştırma tablosu, AB KDV Direktifleri ile Türk vergi uygulamasının yarattığı vergisel ve muhasebesel riskleri özetlemektedir:

Tablo 3

AB KDV Direktifleri ve Türk Vergi Mevzuatının Karşılaştırmalı Analizi.

Kriter	AB KDV Direktifleri (2016/1065/EU)	Türk Vergi Uygulaması (GİB Yaklaşımı)	TFRS 15 / Finansal Raporlama Etkisi	Yarattığı Yapısal Risk
Tek Amaçlı Kupon	İlk satış ve her el değiştirmede KDV doğar.	Ayrım gözetmeksizin ilk satışta KDV doğar.	Kontrol devredildiğinde peşin hasılat yazılır.	Uyumlu görünmekle birlikte oran sürüklenmesi riski taşır.
Çok Amaçlı	İlk satışta KDV doğmaz;	Ayrım gözetmeksizin ilk satışta peşin KDV	Hasılat harcamaya	Şirketler üzerinde haksız finansman bloke yükü

Kupon	harcamada vergilendirilir.	istenir.	kadar ertelenir	doğar.
KDV Oranı Tespiti	Nihai mal veya hizmetin tabi olduğu oran uygulanır.	Ürüne bakılmaksızın genel oran (%20) alınır.	Gelir tablosundaki net hasılat tutarı bozulur.	İndirimli ve istisna vergi teşvikleri fiilen kaybolur.
Aracılık Vekillik Durumu	Yalnızca hak edilen komisyon tutarı matrah sayılır.	Fiyat yetkisi varsa tüm ciro matrah kabul edilir.	Sadece komisyon hasılat kaydedilir (Net Sunum).	Brüt ciro üzerinden peşin KDV işletme sermayesini eritir.

5. Dijital Kod Satışlarının Muhasebeleştirilmesi ve Uygulama Örnekleri

Dijital kod ve şifre ticaretinde muhasebe kayıtlarının tasarımı; aracı üstlendiği riske, kodun niteliğine ve GİB'in faturalama takvimine göre şekillenmektedir. Mevcut uygulamada öne çıkan temel aksaklık; tüm kod satışlarının niteliğine bakılmaksızın homojen bir emtia satışı gibi değerlendirilerek doğrudan '600 Yurtiçi Satışlar' ve '153 Ticari Mallar' hesaplarında muhasebeleştirilmesidir. Bu bölümde, vergi hukukunun yasal faturalama zorunlulukları ile muhasebenin 'özün önceliği' ilkesini uzlaştıran dinamik bir model ele alınmaktadır. Literatüre sunulan 'Üç Aşamalı SPV/MPV Muhasebe Modeli', Kupon Teorisi ekseninde ve uygulamalı senaryolarla açıklanmaktadır.

5.1.Senaryo 1: Tek Amaçlı Kuponların Doğrudan Alım-Satım Yöntemiyle Muhasebeleştirilmesi

Senaryo Gerekçesi ve Varsayımlar: Bu senaryo, teslim edilecek hizmetin türü ve KDV oranı (%20) en baştan kesin olarak bilinen tek amaçlı kuponları temsil etmektedir. Aracı firma, envanter ve fiyatlama riskini üstlendiğinden TFRS 15 kapsamında "Asıl" konumundadır. Kontrolün devri ve KDV'yi doğuran olay ilk satış anında eşzamanlı gerçekleşmektedir.

Uygulama Örneği: (A) Dijital Kod Ltd. Şti. (Aracı Kurum), Türkiye'de yerleşik bir dijital yayın platformunun (Ana Sağlayıcı) sadece bir aylık standart aboneliğinde kullanılabilen ve %20 oranında KDV'ye tabi olan tek amaçlı erişim kodlarını toplu olarak KDV dahil 120.000 TL'ye (%20 KDV hariç: 100.000 TL Matrah + 20.000 TL KDV) satın almış ve işlem aracı kuruma fatura edilmiş bulunmaktadır. Aracı kurum bu kodları aynı ay içinde nihai tüketicilere toplam 150.000 TL'ye (%20 KDV dahil: 125.000 TL Matrah + 25.000 TL KDV) satmış ve faturalandırmış bulunmaktadır.

5.1.1 Aracı Kurumun Kodları Satın Alması (Stok Kaydı)

Kuponlar satılmama riskiyle aracı kurumun veri tabanına yüklendiğinde "Özün Önceliği" ilkesi gereğince ticari mal olarak aktifleştirilmektedir.

----- / -----	
153 TİCARİ MALLAR	100.000
191 İNDİRİLECEK KDV	20.000

320 SATICILAR (Ana Sağlayıcı)	120.000
Tek amaçlı dijital kodların stoklara alımı	

5.1.2. Aracı Kurumun Kodları Nihai Tüketiciye Satması (Hasılat ve KDV Kaydı)

GİB özelgelerine ve KDV Kanunu md. 10/b hükümlerine uygun olarak, kodun tüketiciye teslimi ve fatura düzenlenmesi anında KDV doğmakta ve hasılat tanınmaktadır.

----- / -----	
120 ALICILAR / 102 BANKALAR	150.000
600 YURTİÇİ SATIŞLAR	125.000
391 HESAPLANAN KDV	25.000
Nihai tüketiciye SPV kod satışı, hasılat ve KDV tahakkuku (TFRS 15 uyumlu)	

5.1.3. Satılan Kodların Maliyet Kaydı

----- / -----	
621 SATILAN MALLAR MALİYETİ	100.000
153 TİCARİ MALLAR	100.000

Satılan dijital kodların maliyet kaydı

5.2. Senaryo 2: Çok Amaçlı Kuponların Muhasebeleştirilmesi (Emanet/Avans Yöntemi)

Modelin Hukuki Niteliği: Çok amaçlı kuponlarda KDV ve hasılat fiili harcama anında doğmalıdır. Ancak GİB faturanın düzenlendiği ilk anda KDV tahakkuku aradığından, bu modelde idarenin KDV talebi karşılanmakta; fakat TFRS 15 uyarınca işlem bedeli hasılat yazılmayıp 340 Alınan Sipariş Avansları hesabında ertelenmektedir.

Maliyet Varsayımı: Dönem sonunda satılan kodların harcanan kısmına (%75) isabet eden stok maliyeti, orantılı maliyet dağıtım yöntemi esas alınarak Satılan Mallar Maliyetine (621) aktarılmıştır.

Ayrıca Türkiye gibi yüksek enflasyonist dönemlerde, harcanmayan kupon bakiyelerinin bilançonun pasifinde (340 / 380 hesapları) uzun süre beklemesi durumunda; söz konusu hesaplar Vergi Usul Kanunu Mükerrer 298. maddesi ve TMS 29 kapsamında 'parasal olmayan yükümlülük' niteliği taşıyacağından dönem sonlarında enflasyon düzeltmesine tabi tutulmalı ve oluşan enflasyon farkları maliyet/gelir tablosu dengesiyle ilişkilendirilmelidir.

Uygulama Örneği: (A) Dijital Kod Ltd. Şti., uluslararası bir oyun platformunun Türkiye'de her türlü harcamada kullanılabilen genel cüzdan kodlarını yurt dışından KDV'siz fatura ile 200.000 TL'ye ithal etmektedir. Firma bu çok amaçlı kodları

Türkiye'deki tüketicilere 240.000 TL'ye fatura ile satmaktadır. Tüketiciler bu kodların sadece 180.000 TL'lik (%75) kısmını aynı dönemde platformda harcamakta, kalan kısmı ise cüzdanlarında beklemektedir.

5.2.1. Yurt Dışından Çok Amaçlı Kodların İthalı ve 2 Nolu KDV Sorumluluğu

Maliye idaresi ithal anında KDV aramakta, bu nedenle kodlar stoğa alınırken emanet niteliğinde kaydedilmekte ve 2 Nolu KDV tahakkuk ettirilmektedir.

----- / -----	
153 TİCARİ MALLAR	200.000
191 İNDİRİLECEK KDV	40.000
320 SATICILAR (Yurt Dışı Ana Sağlayıcı)	200.000
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	40.000
(2 Nolu KDV Sorumluluğu %20)	
Yurt dışından çok amaçlı cüzdan kodu ithali ve KDV tahakkuku	

5.2.2. Çok Amaçlı Kodların Nihai Tüketicie Satışı

GİB faturanın kesildiği an %20 KDV'yi talep ettiğinden, vergi tahakkuk ettirilmekte ancak öz hesap henüz hasılat (600) olamamaktadır. Bedel avans hesabına alınmaktadır.

----- / -----	
102 BANKALAR	240.000
340 ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	200.000
(Veya 380 GELECEK AYLARA AİT GELİRLER)	
391 HESAPLANAN KDV	40.000
Çok amaçlı kod satışında idari zorunluluk gereği KDV beyanı ve avans kaydı	

5.2.3. Dönem Sonu Raporlaması: Kodların Fiilen Harcandığı Durum

Sistem raporlarından, satılan kodların 180.000 TL'lik kısmının tüketiciler tarafından platformda fiilen harcandığı (hizmetin ifa edildiği) tespit edilmektedir. Bu aşamada performans yükümlülüğü yerine getirilmekte ve hasılat resmen hak edilmektedir.

----- / -----	
340 ALINAN SİPARİŞ AVANSLARI	180.000
600 YURTIÇI SATIŞLAR	180.000
Kuponun fiilen harcanan kısmının hasılat kaydına alınması (TFRS 15 Uyumu)	

Çok amaçlı kuponun ilk satışında idari zorunluluk nedeniyle genel oranda (%20) KDV tahakkuk ettirilmişken, nihai harcamanın indirimli orana tabi (%10 eğitim yazılımı gibi) bir üründe gerçekleşmesi halinde; aradaki vergi farkı Katma Değer Vergisi Kanunu md. 35 ve VUK düzeltme hükümleri uyarınca 'Düzeltilme Faturası / İade' mekanizmasıyla çözümlenmelidir. Bu durumda fazla hesaplanan KDV, mükellef tarafından '191 İndirilecek KDV' (veya '391 İlave Edilecek KDV Düzeltmesi') hesabına alınarak vergi dairesinden

mahsup edilmeli, tüketicieye yansıyan tutar ise avans bakiyesinden tenzil edilmelidir.

5.2.4. Harcanan Kısma İsalet Eden Maliyet Kaydı

Toplam 200.000 TL'lik stok maliyetinin, fiilen harcanan orana (%75'lik kısmına: 180.000 / 240.000) tekabül eden 150.000 TL'si satış maliyetine aktarılmaktadır.

----- / -----	
621 SATILAN MALLAR MALİYETİ	150.000
153 TİCARİ MALLAR	150.000
Fiilen tüketilen dijital kodların maliyet kaydı	

5.2.5. Modelin Sınır Koşulu: Süresi Dolan ve Harcanmayan Kuponların Muhasebeleştirilmesi

Tüketicilerin satın aldığı ancak geçerlilik süresi içerisinde platformda kullanmadığı, zamanaşımına uğrayan veya kullanım hakkı düşen çok amaçlı kupon bakiyeleri, işletmenin ifa yükümlülüğünü hukuken sona erdirmektedir. Bu aşamada ertelenmiş borç niteliğindeki tutar, TFRS 15 ve Tekdüzen Hesap Planı ilkeleri gereğince '340 Alınan Sipariş Avansları' (veya 380) hesabından çıkarılarak '679 Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar' hesabına aktarılmakta; böylece işletmenin ifa yükümlülüğü düşen bakiye dönemsel gelir tablosuyla ilişkilendirilerek tasfiye edilmektedir.

5.3. Senaryo 3: Sadece Komisyon Geliri Elde Edilen Aracılık Modeli (Vekil/ Konsinye Modeli)

Sözleşmesel Konum (TFRS 15 Vekil İlkesi): Aracı kurum fiyat belirleme serbestisine sahip değilse ve envanter riski taşımıyorsa TFRS 15 (B34-B38) uyarınca "Vekil" konumundadır. Tahsil edilen brüt bedel hasılat olamaz; yalnızca hak edilen komisyon bedeli hasılat kaydedilir. Bu durumda nihai tüketiciden toplanan bedeller "Hasılat" (600) hesaplarında değil, "Geçici/Emanet" nitelikli borç hesaplarında izlenmekte; sadece hak edilen komisyon tutarı hasılatlaştırılmaktadır.

Uygulama Örneği: Aracı kurum, ana sağlayıcı adına 10.000 TL'lik dijital kodun tahsilatına aracılık etmekte ve karşılığında %5 (500 TL + %20 KDV olan 100 TL) komisyon hak etmektedir.

5.3.1. Tahsilat, Kod Teslimi ve Komisyon Hasılatının Kaydı:

----- / -----	
102 BANKALAR	10.600
336 DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	10.000
(Ana Sağlayıcıya Ödenecek Bedel)	
600 YURTİÇİ SATIŞLAR (Komisyon Hasılatı)	500
391 HESAPLANAN KDV (Komisyon KDV'si)	100
Aracılık edilen kod satışı, tahsilat ve komisyon faturası kaydı	

5.3.2. Ana Sağlayıcıya Hak Edişin Gönderilmesi:

----- / -----		
336 DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR	10.000	
102 BANKALAR		10.000
Aracılık bedelinin ana sağlayıcıya transferi ve cari hesap tasfiyesi		

6. Sonuç

Dijital ekonominin yarattığı en dinamik ve gri alanlardan biri olan dijital kod, şifre ve kart satışları; geleneksel vergi hukuku normlarının ve muhasebe kalıplarının sınırlarını zorlamaya devam etmektedir. Bu çalışmada, uluslararası normatif literatürde kabul gören "Kupon Teorisi" ekseninde, söz konusu varlıkların hukuki niteliği, KDV'yi doğuran olay, vergi oranı ve muhasebe kayıt süreçleri hem vergisel hem de finansal raporlama boyutlarıyla analiz edilmiştir.

Çalışma sonucunda elde edilen temel bulgular, Türk vergi idaresinin dijital kodları homojen bir şekilde doğrudan "hizmet ifası" veya "gayrimaddi hak devri" olarak nitelendirmesinin ekonomik gerçeklikle bütünüyle örtüşmediğini göstermektedir. Kodun kendisi nihai bir tüketim maddesi olmayıp, gelecekteki bir edime ulaşmayı sağlayan temsili bir araçtır. GİB'in "Tek Amaçlı" (SPV) ve "Çok Amaçlı" (MPV) kupon ayırımını gözetmeksizin tüm dijital kodların ilk satış anında KDV'ye tabi olduğunu savunması, 3065 sayılı Kanun'un 1. ve 10. maddelerindeki "konu" ve "teslim" unsurlarını tartışmalı hale getirmektedir. Nitekim GİB'in 2019–2026 dönemine ait emsal özeldeleri incelendiğinde; e-pin, oyun parası, oyun içi eşya ithalatı ve sınır ötesi dijital harcama birimlerinin iktisadi işlevi göz ardı edilerek peşin vergilendirmeye tabi tutulduğu ve bu durumun yerli bilişim araçları üzerinde bir finansman yükü (2 No.lu KDV ve erken vergilendirme baskısı) doğurduğu somut bir şekilde görülmektedir.

Çok amaçlı cüzdan kodlarında, harcama yapılına kadar alınacak mal veya hizmetin türü ve vergi oranı belirsiz olduğundan, ilk satış anında KDV aranması aracı işletmeler üzerinde ciddi bir finansman bloke yükü doğurmaktadır. Ayrıca indirimli orana (%1, %10) veya KDV muafiyetine (%0) tabi olan ürünlere erişim sağlayan kodların dahi genel oranda (%20) peşinen vergilendirilmesi, yasal vergi teşviklerinin etkinliğini zedelemekte ve sektör aktörleri üzerinde alternatif yapılanma arayışlarını veya kayıt dışılık risklerini tetikleyebilmektedir. Muhasebe standartları açısından ise TFRS 15'in "kontrol devredilmeden ve performans yükümlülüğü yerine getirilmeden hasılat yazılamaz" ilkesi, peşin hasılat yazımı yapan mevcut pratikle çalışmakta ve finansal tabloların gerçeğe uygun sunumunu olumsuz etkilemektedir.

Türkiye'nin dijital ticaret ekosistemindeki rekabet gücünü korumak, vergi adaletini sağlamak ve finansal raporlamada standardizasyonu yakalamak adına şu adımların atılması önerilmektedir:

- Mevzuat Reformu (Orta/Uzun Vade): Avrupa Birliği'nin 2016/1065/EU sayılı Konsey

Direktifi model alınarak 3065 Sayılı KDV Kanunu'na "Tek Amaçlı Kupon" ve "Çok Amaçlı Kupon" tanımları eklenmelidir. Tek amaçlı kuponlarda ilk satış anında vergilendirme sürdürülmeli; çok amaçlı kuponlarda ise kodun ilk satışı KDV'den istisna tutularak vergiyi doğuran olay nihai tüketicinin kodu platformda harcadığı anda gerçekleşmelidir.

- İdari Düzenleme (Kısa Vade): Kanun değişikliği beklenmeksizin GİB tarafından yayımlanacak bir Genel Tebliğ ile çok amaçlı kod satışlarında faturanın KDV'siz (avans/sözleşme yükümlülüğü niteliğinde) düzenlenebilmesine imkân tanınmalı; vekil konumundaki aracı kurumların yalnızca hak ettikleri komisyon bedelleri üzerinden KDV hesaplayacağı netleştirilmelidir.
- Muhasebe Uygulama Rehberi: Kamu Gözetimi Kurumu (KGK) veya Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanacak bir uygulama rehberi ile TFRS 15'e uyumlu olarak, çok amaçlı kodların harcanmayan kısımlarının 340 Alınan Sipariş Avansları veya 380 Gelecek Aylara Ait Gelirler hesaplarında ertelenmesi, hasılatın (600) ise ancak harcama kayıtları teyit edildiğinde tanınması standartlaştırılmalıdır.

Özetle, dijital çağın getirdiği bu yapısal dönüşüme vergi hukukunun "Verginin Kanuniliği" ile "Belirlilik" ilkeleri ve muhasebenin "Özün Önceliği" ilkesi feda edilmeden uyum sağlanmalıdır. Bu çalışmada geliştirilen "Üç Aşamalı SPV/MPV Muhasebe Modeli" (Stok → Emanet → Avans → Hasılat), şekli fatura zorunlulukları ile finansal raporlama ilkeleri arasında bir denge kurarak vergi kaybı riskinin azaltılmasına ve finansal sunumun güçlendirilmesine teorik bir katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmanın yönetsel ve uygulamalı düzeyde bazı temel kısıtları bulunmaktadır: Araştırma; doküman analizi, normatif mevzuat incelemesi ve kavramsal modelleme ile sınırlandırılmıştır. İncelenen özelemler GİB'in açık erişim sisteminde yayımlanan metinlerle sınırlı olup, mükelleflerin ticari sır niteliğindeki özel sözleşme hükümlerine ve vergi inceleme raporlarına erişim sağlanamamıştır. Geliştirilen muhasebe modelinin işleyişi senaryolar üzerinden örneklendirilmiş olup; model gerçek işletmelerin fiili muhasebe kayıtları ve büyük veri setleri üzerinde ampirik/istatistiksel olarak test edilmemiştir. Çalışma, AB ve Türkiye mevzuatını karşılaştırmalı olarak ele almış; Anglo-Sakson gibi farklı vergi rejimlerini kapsam dışı bırakmıştır.

Gelecekte yapılacak akademik araştırmalarda; Türkiye'de e-pin, oyun distribütörlüğü ve e-ticaret alanında faaliyet gösteren işletmeler üzerinde anket veya yarı yapılandırılmış mülakat yöntemleri uygulanarak, peşin KDV uygulamasının nakit akışlarına ve kârlılığa etkileri ampirik olarak ölçülebilir. Ayrıca blokzincir teknolojisi, akıllı sözleşmeler ve Web3 tabanlı dijital varlıkların vergilendirilme ve hasılat muhasebeleştirilme süreçleri, Kupon Rejimi'nin sınır koşulları ekseninde derinleştirilebilir.

Yazarlık Beyanı: Yazar makalenin son halini gözden geçirerek onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar, araştırma, yazarlık ve yayınlama süreçlerinde herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Finansman: Yazar, bu çalışmaya herhangi bir mali destek veya finansman sağlanmadığını beyan eder.

Etik Beyanı: Yazar, bu çalışmada bilimsel ve etik ilkelere uyulduğunu ve kullanılan tüm kaynakların düzgün bir şekilde alıntıldığını beyan eder.

Yapay Zeka Beyanı: Bu çalışmada üretken yapay zekâ teknolojilerinden (Gemini), yalnızca dilbilgisi düzeltmelerini yapmak amacıyla kullanılmıştır. Uluslararası kurallar ile YÖK “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Faaliyetlerinde Üretken Yapay Zeka Kullanımına Dair Etik Rehber” düzenlemelerine uygun davrandığını beyan ederim.

Kaynakça

- Akdoğan, T., & Yavuz, H. (2022). *Dijitalleşme perspektifinden vergi uyumu*. İKSAD Publishing House.
- Akkaya, H., & Gerçek, A. (2019). OECD ve seçilmiş bazı ülkelerde dijital ekonominin vergilendirilmesi: Türkiye için çıkarımlar. *International Journal of Public Finance*, 4(2), 166-188. <https://doi.org/10.30927/ijpf.580211>
- Ankara Defterdarlığı. (2026, 3 Mart). *Uluslararası oyun platformlarında verilen oyun tasarım hizmetinden elde edilen kazancın vergisel durumu* (Özelge No: E-84974990-130[KDV1/İ/1/2025-41]-136252). Gelir İdaresi Başkanlığı.
- Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı. (2020, 19 Haziran). *İnternet üzerinden oynanan oyunlara ait puanların satışında KDV* (Özelge No: 84974990-130[KDV5.I.1.2018.30]-E.162143). Gelir İdaresi Başkanlığı.
- Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı. (2022, 17 Haziran). *Oyun parası ticaretinin vergilendirilmesi hk.* (Özelge No: 38418978-125[6-18/10]-281844). Gelir İdaresi Başkanlığı.
- Artar, Y., & Kıymetli Şen, İ. (2020). Dijital ekonomide finansal raporlamaya ilişkin sorunlar ve Türkiye açısından çözüm önerileri. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 426-445. <https://doi.org/10.25287/ohuibf.642286>
- Amand, C. (2017). EU - The EU VAT treatment of vouchers: A guide to Directive 2016/1065. *International VAT Monitor*, 28(1), ss. 26-36.
- Aslam, A., & Shah, A. (2021). Taxing the digital economy. V. Gaspar, S. Gupta, & V. Murchison (Ed.), *Corporate income taxes under pressure: Why reform is needed and how it could be designed* içinde (ss. 189-226). International Monetary Fund.
- Avrupa Birliği Konseyi. (2016). Council Directive (EU) 2016/1065 of 27 June 2016 as regards the treatment of vouchers. *Official Journal of the European Union*, L 177/9.
- Bayramoğlu, S., & Sağiroğlu, M. M. (2025). Dijital ekonomi ve vergilendirme: Küresel eğilimler ve Türkiye. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 898-913. <https://doi.org/10.33437/ksusb.1719079>
- Biçer, R. (2021). Şirketler neden vergi teknolojilerine ihtiyaç duyar? *Dijitalleşme Sürecinin Türk Vergi Sistemine Etkileri Online Sempozyum Kitabı*. Uludağ Üniversitesi Yayınları. <https://acikerisim.uludag.edu.tr/server/api/core/bitstreams/202fd3a5-cbb1-4341-bc2f-dd1c0232eff3/content>
- Bilgiç Ulun, A. (2021). Dijital ekonomilerin vergilendirilmesinde OECD uygulamaları ve Türkiye karşılaştırılması. *İSMMMO Mali Çözüm Dergisi*, 31(164), 223-242.
- Bişgin, C., & Çelik, A. (2024). Dijital çağın yansımaları: Elektronik ticaretin vergilendirme sorunu. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 10(3), 413-421.
- Bozkurt, S. T., & Bozkurt, E. (2020). E-ticarete ilişkin KDV uygulaması ve sorunlarının değerlendirilmesi.

Vergi Raporu Dergisi, (253), 45-62.

- Budak, T. (2017). The transformation of international tax regime: Digital economy. *Inonu University Law Review*, 8(2), 297-330.
- Bursa Defterdarlığı. (2024, 28 Ağustos). *Dijital ürün ithalatında stopaj yükümlülüğü ve yurt içi satışının KDV'ye tabi olup olmadığı* (Özelge No: E-45404237-130[1-21-176]-210529). Gelir İdaresi Başkanlığı.
- Bussy, A., & Tassi, A. (2025). Cross-border value-added tax fraud in the European Union. *Swiss Journal of Economics and Statistics*, 161(1), 1-23. <https://doi.org/10.1186/s41937-025-00138-5>
- Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı. (2022, 14 Temmuz). *Dijital platform yayın abonelik kod ve şifrelerinin satışında belge düzeni, KDV oranı ve vergiyi doğuran olay* (Özelge No: E-64597866-130[28-2022]-42851). Gelir İdaresi Başkanlığı.
- Court of Justice of the European Union [CJEU]. (2024, April 18). Judgment of the Court (Tenth Chamber) in Case C-68/23 (M-GbR v Finanzamt O) on the VAT treatment of single-purpose and multi-purpose vouchers. Reports of Cases.
- Demirkol, Ö. F. (2018). TFRS 15 müşterilerle yapılan sözleşmelerden hasılat standardı: 5 aşamalı model. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 415-433. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.510076>
- Ergin, N. E. (2020, Şubat). Dijital hizmet vergisi. *Vergi Dünyası*, 39(462), 107-112.
- Gelir Vergisi Kanunu. (1961, 10 Ocak). *T.C. Resmî Gazete* (Sayı: 10705). Kanun No: 193. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10705.pdf>
- Hellerstein, W. (2014). Jurisdiction to tax in the digital economy: Permanent and temporary solutions. *Bulletin for International Taxation*, 68(6), 346-358.
- IASB. (2016). *Clarifications to IFRS 15 revenue from contracts with customers (Principal versus agent considerations)*. IFRS Foundation.
- James, K. (2015). *The rise of the value-added tax*. Cambridge University Press.
- Jones, R., & Basu, S. (2002). Taxation of electronic commerce: A developing problem. *International Review of Law, Computers & Technology*, 16(1), 35-51. <https://doi.org/10.1080/13600860220136093>
- Kara, M. C., & Öz, E. (2016). Dijital vergilendirmeye küresel bir bakış. *Vergi Dünyası Dergisi*, 36(424), 30-37.
- Karabulut, Ş. (2020). Dijital çağın mali yansımaları: Dijital hizmet vergisi. *Maliye Dergisi*, (178), 263-288.
- Karasu, G. (2012). *Gayrimaddi hakların vergilendirilmesi* [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi. (Tez No. 320875)
- Katma Değer Vergisi Kanunu. (1984, 2 Kasım). *T.C. Resmî Gazete* (Sayı: 18563). Kanun No: 3065. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18563.pdf>
- KGK. (2018). *Türkiye Muhasebe Standardı (TFRS 15) Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat Rehberi*. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Yayınları.
- Lamensch, M. (2012). European value added tax in the digital era: A critical analysis and proposals for reform. *World Journal of Social Sciences*, 2(7), 162-174.
- McLure, C. E. (2003). The value added tax on electronic commerce in the European Union. *International Tax and Public Finance*, 10(6), 753-762.
- Mert, H., & Bayar, E. (2020, 4-5 Haziran). *Dijital ekonomi, vergilendirilmesi ve karşılaşılan sorunlar* [Kongre sunumu]. 6th Global Business Research Congress (GBRC-2020), İstanbul, Türkiye. PressAcademia Procedia, 11, 28-33. <https://doi.org/10.17261/Pressacademia.2020.1234>
- OECD. (2015). *Addressing the tax challenges of the digital economy, Action 1 - 2015 final report*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264241046-en>
- OECD. (2020). *Taxing virtual currencies: An overview of tax treatments and emerging tax policy issues*. OECD Publishing.

- Oğuz, N. S., & Yıldız, H. E. (2023). Türkiye’de dijital hizmet vergisinin değerlendirilmesi. *Anadolu University Journal of Faculty of Economics*, 5(2), 83-97. <https://doi.org/10.54737/aujfe.1400103>
- Ortakarpuz, M. (2022). Sınır ötesi elektronik ticarete vergilendirme sorunları ve sorunların çözümüne yönelik uygulamalar. *Vergi Raporu Dergisi*, (274), 11-32.
- Özbalcı, Y. (2019). *Katma değer vergisi kanunu yorum ve açıklamaları*. Oluş Yayıncılık.
- Özcan, P. M. (2016). Dijital ekonominin vergilendirilmesinde karşılaşılan sorunlar: BEPS 1 no’lu eylem planı kapsamında bir değerlendirme. *EJOVOC (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 6(2), 73-82.
- Picker, R., Clark, K., Dunn, J., Kolitz, D., Livne, G., Loftus, J., & Tasca, L. (2019). *Applying IFRS standards* (4th ed.). John Wiley & Sons.
- Rendahl, P. (2016). *Cross-border consumption taxation of digital supplies: A comparative study of double taxation and unintentional non-taxation of B2C e-commerce*. Wolters Kluwer.
- Resmî Gazete. (2023, 7 Temmuz). *Mal ve hizmetlere uygulanacak katma değer vergisi oranlarının tespitine ilişkin kararlarda değişiklik yapılmasına ilişkin tebliğ* (Sayı 32241). <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/07/20230707-11.pdf>.
- Resmî Gazete. (2019, 23 Mart). *Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ* (Seri No: 25). T.C. Resmî Gazete (Sayı: 30723). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/03/20190323-4.htm>
- Sezen, A., & Kutbay, H. (2024). *Dijital ekonomide vergilendirme: Çeşitli ülkelerde dijital hizmet vergisi uygulamaları*. Efe Akademi Yayınları.
- Şenyüz, D. (2021). *Türk vergi sistemi dersleri*. Ekin Yayınevi.
- Terra, B., & Kajus, J. (2020). *A guide to the European VAT directives* (Vol. 1). IBFD Publications.
- Usul, H. (2024). Dijital varlıklar ve muhasebeleştirilmesi. *İzmir Dayanışma*, Makale 2549. <https://doi.org/10.69599/izd.2549>
- Varnalı, T. (2023). Elektronik ticaretin vergilendirmesi: Uluslararası yaklaşımlar, Türkiye’deki uygulamalar ve çözüm önerileri. *Hakkari Review*, 7(2), 87-111. <https://doi.org/10.58253/hr.1373345>
- Vergi Usul Kanunu. (1961, 10-12 Ocak). T.C. Resmî Gazete (Sayı: 10703-10705). Kanun No: 213. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10703.pdf>
- Westberg, B. (2002). *Cross-border electronic commerce and VAT: An analysis of the European and international regimes*. Jönköping International Business School.
- Yıldız, B., & Günay, H. F. (2018). Türk vergi hukuku ekseninden dijital ekonomiye genel bir bakış. III. *Uluslararası Mesleki ve Teknik Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı* içinde (ss. 4004-4012). İKSAD.
- Yıldız, S. (2024). Dijital ekonomi ve dijital ekonominin vergilemeye etkisi. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*, 12(2), 123-134.
- Yoruldu, M. (2023, Ocak). Türkiye’de dijital hizmet vergisi uygulaması ve vergilemede etkinlik açısından değerlendirilmesi. *Vergi Dünyası*, 42(497), 31-45.